

Odstoupení od smlouvy

Odstoupení od smlouvy je jednostranným právním úkonem, který musí splňovat veškeré uvedené zákonné náležitosti stanovené v § 34 a § 35 ObčZ, aby mohl podle § 48 odst. 2 ObčZ vyvolat právní následky s takovým úkonem spojené, tj. zrušení smlouvy od samého počátku. Chybí-li prokazatelná existence vůle některé ze smluvních stran od smlouvy odstoupit, popřípadě nebyla-li takováto vůle objektivně realizována, nelze hovořit o učinění právního úkonu odstoupení od smlouvy.

Odstoupení od smlouvy je jednostranným právním úkonem, který musí splňovat veškeré uvedené zákonné náležitosti stanovené v § 34 a § 35 ObčZ, aby mohl podle § 48 odst. 2 ObčZ vyvolat právní následky s takovým úkonem spojené, tj. zrušení smlouvy od samého počátku. Chybí-li prokazatelná existence vůle některé ze smluvních stran od smlouvy odstoupit, popřípadě nebyla-li takováto vůle objektivně realizována, nelze hovořit o učinění právního úkonu odstoupení od smlouvy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 779/2001, ze dne 31.10.2002)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce J. H., zastoupeného, advokátkou, proti žalovanému K. S., zastoupenému, advokátem, o zaplacení 50 000 Kč, vedené u Okresního soudu ve Strakonici pod sp. zn. 5 C 528/99, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. července 2001 č. j. 22 Co 1159/2001-156, tak, že rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 12. července 2001 č. j. 22 Co 1159/2001-156 a rozsudek Okresního soudu ve Strakonici ze dne 20. února 2001 č. j. 5 C 528/99-133 se zrušují a věc se vrací Okresnímu soudu ve Strakonici k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Okresní soud ve Strakonici rozsudkem ze dne 20. února 2001 č. j. 5 C 528/99-133 (poté, co byl jeho předchozí rozsudek ze dne 11. 1. 2000 č. j. 5 C 528/99-64 usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 5. 2000 č. j. 5 Co 973/2000-89 zrušen a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení) zamítl návrh, aby byl žalovaný povinen zaplatit žalobci 50 000 Kč, a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně zjistil, že mezi žalobcem a členem „občanského“ sdružení P. T. (členem tohoto sdružení byl dále žalovaný a jeho syn J. S.) došlo v červnu 1996 k uzavření ústní kupní smlouvy na dodání palubek, přičemž žalobce předem uhradil sjednanou kupní cenu 50 000 Kč. K dodání palubek žalobci nikdy nedošlo, přestože žalobce splnění tohoto závazku opakovaně urgoval. V zimním období 1996/97 si pak palubky obstaral z jiného zdroje, přestal od žalovaného vymáhat dodání zboží a domáhal se vrácení uhrazené kupní ceny. Po předání vymáhání své právní zástupkyni tato upomenula písemně žalovaného o vrácení peněz dopisem z 2. 6. 1999, kterým současně od kupní smlouvy odstoupila. Soud prvního stupně věc posoudil tak, že došlo k platnému uzavření kupní smlouvy podle § 588 občanského zákoníku (dále jen „ObčZ“), z níž žalobce jako kupující splnil svoji povinnost uhradit kupní cenu, žalovaný nesplnil svoji povinnost dodat sjednané plnění, a proto žalobce v zimním období 1996/97 tím, že přestal po žalovaném vymáhat dodání palubek a požadoval vrácení zaplacené kupní ceny, od smlouvy jednostranně odstoupil. Podle § 48 odst. 2 ObčZ odstoupením od smlouvy se smlouva od počátku ruší a od zrušené smlouvy nelze

již následně odstoupit. Tím, že smlouva je odstoupením od počátku zrušena, vzniklo u žalovaného bezdůvodné obohacení, které je povinen podle § 451 ObčZ vydat. Podle § 107 odst. 1 ObčZ se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor neoprávněně obohatil. Soud prvního stupně uzavřel, že v zimě 1997, když žalobce nepožadoval dodání palubek, ale vrácení peněz, věděl, kdo se na jeho úkor bezdůvodně obohatil a počala běžet dvouletá subjektivní promlčecí lhůta, která uplynula nejpozději na konci zimy 1999, tj. 21. 3. 1999. Podle § 100 odst. 1 ObčZ se právo promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené a soud přihlédne k námitce promlčení vznesené dlužníkem. Vzhledem k tomu, že taková námitka žalovaným vznesena byla, soud k ní podle § 100 odst. 1 ObčZ přihlédl, přesto, že byl nárok žalobce shledán oprávněným, a žalobu zamítl.

K odvolání žalobce i žalovaného Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 12. července 2001 č. j. 22 Co 1159/2001-156 rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil se skutkovými i právními závěry soudu prvního stupně, včetně oprávněnosti nároku žalobce na žalovanou částku a promlčení tohoto nároku.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., z důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Namítá, že není správné právní hodnocení jeho chování v zimě roku 1996 soudy obou stupňů, které jej posoudily jako odstoupení od uzavřené kupní smlouvy. Odstoupení od smlouvy jako jednostranný projev vůle skončit založený smluvní vztah je podle § 45 odst. 1 ObčZ za všech okolností účinné teprve dojitím projevem vůle obsahující odstoupení od smlouvy druhé smluvní straně. To, že dovolateli „došla trpělivost“, jak vypověděl před soudem, znamenalo pouze změnu jeho vnitřního postoje, nikoliv odstoupení od smlouvy adresované žalovanému, který se konečně o „jakýchsi palubkách“ dozvěděl, jak vypověděl, až doručením písemného oznámení o odstoupení od smlouvy učiněného právní zástupkyní žalobce 4. 9. 1999 (správně 4. 6. 1999). Také nelze z žádného důkazu dovodit, že by žalobce byl jednoznačně rozhodnut dodávku palubek, byť opožděnou, nepřijmout a požadovat pouze vrácení zaplacené kupní ceny. Podle názoru dovolatele došlo k odstoupení od kupní smlouvy až dne 4. 6. 1999 a od tohoto data běží promlčecí doba na vydání bezdůvodného obohacení. Jeho právo proto promlčeno není. Navrhuje proto zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání vyhodnotil dovolání žalobce podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. jako nepřípustné a navrhl jeho odmítnutí. Právní posouzení věci soudy obou stupňů považuje za zcela správné, zejména jejich závěr o odstoupení od smlouvy dovolatelem nejpozději k datu 21. 3. 1997, když sám dovolatel vypověděl, že v zimě 1996/97 již prakticky nečekal na palubky, ale na vrácení peněz. Jednání dovolatele, konkrétně to, že si obstaral předmět dodávky někde jinde a požadoval vrácení peněz, hodnotí žalovaný jako typické konkludentní odstoupení od smlouvy. Okolnost, že žalovaný o koupi palubek jinde nic nevěděl, je podle žalovaného nerozhodná. Dále poukázal na to, že soudy obou stupňů považovaly žalovaného za zavázaného povinností vrátit cenu předmětu plnění přijatou na základě smlouvy o sdružení uzavřené podle § 829 a násl. ObčZ z titulu jeho společenství ve sdružení a pokud kupní smlouvu uzavíral za sdružení svědek P. T., pak tento společník mohl být stejně tak adresátem právního úkonu dovolatele spočívajícího v odstoupení od smlouvy, nemusel to být tedy žalovaný. Pro případ, že dovolací soud shledá dovolání přípustným, navrhl žalovaný jeho zamítnutí pro bezdůvodnost, neboť rozhodnutí odvolacího soudu považuje za správné.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) zjistil, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou, zabýval se proto nejprve otázkou, zda je dovolání

přípustné.

Podle § 236 o. s. ř. lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Proti potvrzujícímu rozsudku odvolacího soudu je dovolání přípustné za podmínek uvedených v § 237 odst. 1 písm. b) a písm. c) o. s. ř.

Podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl ve věci samé jinak než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil. Zákon zde má na mysli situaci, kdy nezávislé rozhodnutí věci soudem prvního stupně bylo vyloučeno, omezeno nebo usměrněno tím, že byl povinen vycházet ze závazného právního názoru odvolacího soudu do té míry, že tento právní názor odvolacího soudu byl jediné a výhradně určující pro jeho rozhodnutí ve věci. Právní názor odvolacího soudu tedy musí mít na rozhodnutí ve věci takový vliv, že soud prvního stupně nemůže uplatnit své názory při rozhodování věci samé. Tam, kde není takový vliv na odlišný pozdější rozsudek soudu prvního stupně, tedy tam, kde není mezi závazným právním názorem obsaženým ve zrušovacím rozhodnutí odvolacího soudu a pozdějším odlišným rozsudkem soudu prvního stupně vztah příčinné souvislosti, nelze dovozovat ani přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. Uložil-li odvolací soud ve zrušovacím rozhodnutí soudu prvního stupně provést ke zjištění skutkového stavu další dokazování, aniž by zaujal stanovisko k právnímu posouzení věci, nelze rovněž hovořit o tom, že by jeho právní názor byl určující pro pozdější rozhodnutí věci soudem prvního stupně. Takový „právní názor“ obsahuje jen pokyny, jak dále postupovat po procesní stránce, a v posouzení věci soud prvního stupně nijak neomezuje. V posuzované věci se jednalo o posléze uvedený případ, když odvolací soud ve svém zrušujícím usnesení (č. l. 92) dal soudu prvního stupně pokyny k doplnění dokazování a posouzení námítky promlčení vznesené žalovaným v odvolacím řízení, aniž by vyslovil jakýkoli závazný právní názor na projednávanou věc. Přípustnost dovolání podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. tudíž není dána.

Dovolání je však přípustné podle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Podle tohoto ustanovení je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže dovolání není přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř. a odvolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce podle § 237 odst. 3 o. s. ř. zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je odvolacími soudy nebo odvolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

V dané věci jde o posouzení chování dovolatele, který jako kupující uzavřel s žalovaným jako prodávajícím smlouvu o dodávce určeného druhu zboží, přičemž žalovaný svůj závazek sjednaný v kupní smlouvě spočívající v povinnosti dodat sjednaný druh zboží nesplnil ani po uplynutí přibližně půl roku po skončení sjednané doby plnění. Odvolací soud vzal za prokázané, že dovolatel poté, co si obstaral požadované palubky jinde, přestal po žalovaném vymáhat jejich dodání, upomínal jej pouze o vrácení kupní ceny a toto jednání dovolatele posoudil jako právní úkon spočívající v odstoupení od uzavřené kupní smlouvy. Tento závěr odvolacího soudu představuje právní hodnocení jednání

dovolatele, které je v rozporu s hmotným právem.

Podle § 34 ObčZ je právní úkon projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují. Bez vůle (psychický – subjektivní – prvek) směřující ke způsobení právního následku, tj. ke vzniku, změně či zániku občanskoprávního vztahu, právě tak jako bez jejího projevu v objektivizované formě ve vnějším světě (objektivní prvek) nelze o právním úkonu hovořit (není přitom rozhodující, je-li vůle projevena ústně, písemně anebo konkludentně - § 35 odst. 1 ObčZ). Vůli, která není navenek projevena v určité objektivizované formě, tj. vůli, která nemůže být druhým subjektem či ostatními subjekty jako dostupná vůbec vnímána, nelze přiznat právní relevanci. Taková vůle nemůže být hodnocena podle právních norem a tudíž se stát právní skutečností. Jestliže se proto některý z těchto dvou základních stavebních prvků právního úkonu nedostává, jde o takový nedostatek, že nelze hovořit ani o vadném právním úkonu, který je sankcionován neplatností. V takovém případě jde – teoreticky přísně vzato – o zdánlivý právní úkon (non negotium).

Právní teorie rozlišuje právní úkony jednostranné (unilaterální), dvoustranné (bilaterální) a vícestranné (multilaterální), a to podle toho, zda je při něm třeba projevu vůle jedné strany či dvou stran, popř. více stran. Jednostranné právní úkony jsou projevem vůle jedné strany; mohou být neadresované, tj. takové, kde se k jejich vzniku nevyžaduje, aby se staly vůči jiné osobě (např. holografní závěť) a na adresované, které ke svému vzniku vyžadují, aby byly učiněny vůči jiné osobě, jejichž práv se má takový úkon týkat. Vznik adresovaných právních úkonů předpokládá, že projev vůle dojde, resp. je doručen adresátovi, tj. že se dostane do sféry jeho dispozice.

V posuzované věci je řešena právní otázka, zda dovolatel odstoupil od kupní smlouvy. Odstoupení od smlouvy je typickým jednostranným právním úkonem, který musí splňovat veškeré výše uvedené zákonné náležitosti stanovené v § 34 a § 35 ObčZ, aby mohl podle § 48 odst. 2 ObčZ vyvolat právní následky s takovým úkonem spojené, tj. zrušení kupní smlouvy od samého počátku. Chování dovolatele k žalovanému v zinním období 1996/7 spočívající v tom, že „požadoval vrácení peněz“, však nesplňuje žádný z předpokladů právního úkonu stanovených v § 34 a § 35 ObčZ; právní závěr soudu prvního stupně, se kterým se odvolací soud ztotožnil, že dovolatel v zinním období 1996/7 platně odstoupil od kupní smlouvy, je nesprávný. Jednání dovolatele v uvedené době postrádá především subjektivní prvek právního úkonu, tedy prokazatelnou existenci vůle dovolatele od kupní smlouvy odstoupit; není-li takové vůle, nemůže být naplněn ani objektivní prvek právního úkonu, tj. projev takové vůle ve vnějším světě, nelze proto hovořit o tom, že dovolatel v zinním období 1996/7 učinil právní úkon odstoupení od smlouvy. Při absenci subjektivního prvku právního úkonu pak již není nutno zabývat se otázkou, jakým způsobem by mohla být vůle účastníka právního úkonu projevena, zda výslovně nebo nevýslovně, tj. konkludentně (per facta concludentia), jak se mylně domnívá žalovaný.

S dovolatelem lze souhlasit v tom, že u odstoupení od smlouvy jako jednostranného adresného právního úkonu se k jeho platnosti vyžaduje, aby byl učiněn vůči osobě, jejichž práv se má týkat, a je proto nezbytné, aby byl takový projev vůle doručen jeho adresátovi, v posuzovaném případě žalovanému. Vzhledem k tomu, že dovolací soud dospěl k závěru, že jednání dovolatele v předmětné době nenaplnilo ani obecné náležitosti právního úkonu jako projevu vůle, není nutno zabývat se touto podmínkou kvalifikovaného odstoupení od smlouvy.

Pokud tedy v zinním období 1996/7 nedošlo ze strany dovolatele k platnému odstoupení od kupní smlouvy, nemohlo dojít ani od 21. 3. 1997 k běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby k vydání bezdůvodného obohacení, které mělo žalovanému vzniknout v důsledku zrušení kupní smlouvy pro toto odstoupení, jak nesprávně uzavřel odvolací soud.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 1 věty za středníkem o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil. Protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozhodnutí soudu prvního stupně, Nejvyšší soud podle § 243b odst. 2 o. s. ř. zrušil i rozsudek soudu prvního stupně a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Autonomie vůle](#)
- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)